

LOGOS a FYSIS / FYSIS a LOGOS

V jedné knize jsem jako záložku našel lístek A7 s touto poznámkou (bez vyznačení data, ale odhadem asi z druhé poloviny 70. let, možná dokonce začátku let 80.):

„Kratylos nepochopil Hérakleita, anebo ho karikoval. Ukazovat prstem je vlastně polemika proti LOGU; a vznik jména FYSEI je polemika proti LOGU jako předpokladu a základu FYSIS.“

Proč to je nepochopení Hérakleita? Protože Hérakleitos byl přesvědčen, že svět (tj. KOSMOS) by byl bez LOGU pouhou hromadou náhodně rozházených věcí (v dochovaném zlomku, který obvykle není považován za příliš důležitý a který má analogii v jiném zlomku, kde místo světa je uvedeno tělo, chybí ono „bez LOGU“, to však беру z jiného zlomku). Ale vše, co se zrodí, má tělo; bez těla se nemůže nic zrodit (ve smyslu FYEIN a FYESTHAI). Svět byl starými Řeky často chápán jako organismus, jako „živok“ (tak to třeba překládá Fr. Novotný z Platóna, a Platón nebyl první, kdo o „světě“ takto mluvil, on si to sám nevymyslel). Hérakleitos měl tedy na mysli, že bez LOGU by svět nemohl být leč neuspořádanou hromadou, pouhým agregátem. Pokud vůbec je nějaká podstatnější souvislost mezi LOGEM a jednotlivými slovy (jmény) v jazyce, nemůže být původ jazyka a jednotlivých výrazů hledán ve FYSIS, ale naopak každá skutečnost, která vzniká FYSEI, tj. zrodem, a která pak dále roste (medium FYESTHAI = růsti), je nutně závislá na jednotící mohutnosti LOGU, která vybírá a do jednoty „sbírá“ to, co bylo původně mnohé. LOGOS proto nelze hledat pouze a výhradně v tom, co už bylo sjednoceno (a tedy už jednotné jest), nýbrž také a dokonce především tam, kde ke sjednocování, integrování, k srůstání teprve dochází. Odtud ostatně lze pochopit myšlenku (zejména Platónovu), že „idea“ předchází své „odlice“, své nápodobě (a není centrálně důležité, je-li charakterizována jako sama v sobě nehybná, takže vyžaduje aktivitu demiurga, který ji otiskuje do beztvareho toku, nebo je vlastně ne plně skutečná, nýbrž pouze možná resp. „v možnosti“, a vyžaduje aktivitu zevnitř (ENERGEIA), což je vlastně ne dost domyšlená koncepce především tam, kde jde o KOSMOS, o svět „vcelku“.

(Písek, 070723-1.)